

WARUNKI ŻYCIA I PRACY W POLSCE

Listopad 2008 r.

I. Informacje ogólne o Polsce.....	4
II. Pobyt w Polsce	5
Wjazd na terytorium Polski.....	5
Uzyskanie prawa pobytu w Polsce.....	5
Obowiązek meldunkowy.....	9
Wynajem mieszkania	9
Zakup nieruchomości	10
Prawo jazdy.....	12
Przepływ kapitału i płatności	13
III. Praca w Polsce	14
Jak znaleźć pracę w Polsce?.....	14
Jak napisać życiorys (CV) i list motywacyjny?	15
Umowy będące podstawą wykonywania pracy w Polsce	16
Uznawanie kwalifikacji zawodowych.....	22
IV. Podatki	24
V. Prowadzenie działalności gospodarczej	26
Indywidualne prowadzenie działalności gospodarczej jako osoba fizyczna	26
Spółka cywilna	29
Spółki osobowe.....	29
Spółki kapitałowe.....	30
Oddział lub przedstawicielstwo	30
VI. Ubezpieczenia społeczne w Polsce.....	31
Ubezpieczenie emerytalne	31
Ubezpieczenie rentowe	32
Ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.....	33
Ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa.....	34
VII. Bezrobocie.....	36
Więcej informacji:.....	37
Zasiłki dla bezrobotnych.....	37
Możliwość transferu do Polski zasiłku dla bezrobotnych uzyskanego w innym kraju UE	39
VIII. Opieka zdrowotna	39
Prawo do świadczeń zdrowotnych	39
Uzyskanie świadczeń zdrowotnych	40
IX. Życie w Polsce	41
Dochody i koszty utrzymania.....	41
Sklepy	42
Transport	42
Kultura i rozrywka	43
X. Życie prywatne.....	44
Urodzenie dziecka.....	44
Zawarcie związku małżeńskiego.....	44
Śmierć	45
Szkolnictwo.....	46
Nauka języka polskiego	48

Szanowni Państwo,

Mamy przyjemność udostępnić Państwu broszurę nt. „*Warunków życia i pracy w Polsce*”.

Niniejsza broszura w trzech wersjach językowych – angielskiej, niemieckiej i francuskiej – została przygotowana przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach EURES.

EURES jest międzynarodową siecią współpracy publicznych służb zatrudnienia oraz ich partnerów na rynku pracy i ma na celu wspieranie mobilności w dziedzinach zatrudnienia na europejskim rynku pracy.

Informowanie o warunkach życia i pracy w Polsce jest jedną z usług EURES świadczonych wobec cudzoziemców – obywateli państw Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii, zwanych dalej „Obywatelami UE”.

W niniejszej broszurze można znaleźć informacje, przydatne obywatelom UE, którzy zamierzają przyjechać do Polski, między innymi, na temat: prawa pobytu, podejmowania pracy, uznawania kwalifikacji zawodowych, zakładania własnej działalności gospodarczej, ubezpieczeń społecznych oraz warunków życia w Polsce.

Informacje tu zawarte przedstawiają stan prawny na miesiąc listopad 2008 r. i dotyczą obywateli Austrii, Belgii, Bułgarii, Cypru, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Niemiec, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch oraz Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii.

Wersje elektroniczne niniejszej broszury w trzech wyżej wymienionych językach zostały zamieszczone na polskiej stronie internetowej EURES <http://www.eures.praca.gov.pl>.

Mamy nadzieję, że informacje zawarte w broszurze będą pomocne w świadomym podejmowaniu decyzji o przyjeździe do Polski w celu zamieszkania i zatrudnienia.

Departament Rynku Pracy

I. Informacje ogólne o Polsce

Język urzędowy	Polski
Stolica	Warszawa
Główne miasta	Łódź, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Szczecin, Bydgoszcz, Katowice, Lublin
Ustrój polityczny	Demokracja parlamentarna. Władzę ustawodawczą sprawuje dwuizbowy parlament (Sejm – 460 posłów, Senat – 100 senatorów), władzę wykonawczą – Rada Ministrów i Prezydent, a władzę sądowniczą niezależne sądy.
Podział administracyjny	Od 1999 r. Polska dzieli się na 2 487 gmin, 314 powiatów i 65 miast na prawach powiatów oraz 16 województw (Dolnośląskie, Kujawsko-Pomorskie, Lubelskie, Lubuskie, Łódzkie, Małopolskie, Mazowieckie, Opolskie, Podkarpackie, Podlaskie, Pomorskie, Śląskie, Świętokrzyskie, Warmińsko-Mazurskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie).
Położenie geograficzne	Polska leży w Europie Środkowej nad Morzem Bałtyckim. Graniczy na wschodzie - z Rosją, Litwą, Białorusią, Ukrainą, na południu – ze Słowacją i Czechami, a na zachodzie - z Niemcami.
Powierzchnia	312 683 tys. km ²
Liczba ludności	ok. 38 654 000
Klimat	Klimat umiarkowany. Średnia temperatura w lecie waha się pomiędzy 16,5°C a 20°C, w zimie - między -6°C a 0°C. Najcieplejszy miesiąc – lipiec. Najzimniejszy miesiąc – styczeń.
Wyznania religijne	Katolicy – 95%, prawosławni – 1,5%, protestanci – 1% i inni.
Skład etniczny	Polska jest krajem prawie całkowicie jednolitym narodowościowo. Polacy stanowią ok. 97% ludności. Najliczniejsze mniejszości narodowe: Niemcy, Ukraińcy i Białorusini.
Waluta	1 złoty – ok. 0,27 euro
Telefony alarmowe i informacyjne	997 – policja, 998 – straż pożarna, 999 – pogotowie ratunkowe lub ogólny numer alarmowy – 112 (połączenia są bezpłatne)
Dni świąteczne	1 stycznia - Nowy Rok, Wielkanoc (święto ruchome), 1 maja - Święto Pracy, 3 maja - Święto Narodowe Trzeciego Maja, Boże Ciało (święto ruchome), 15 sierpnia - Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny, 1 listopada - Wszystkich Świętych, 11 listopada – Święto Niepodległości, 25 i 26 grudnia - Święta Bożego Narodzenia

II. Pobyt w Polsce

Wjazd na terytorium Polski

Obywatel Unii Europejskiej (UE) może wjechać na terytorium Polski na podstawie ważnego dokumentu podróży lub innego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość i obywatelstwo.

Członek rodziny obywatela UE, który nie posiada obywatelstwa unijnego, może wjechać na terytorium Polski na podstawie ważnego dokumentu podróży oraz **wizy**, o ile jest wymagana. Wniosek o wydanie wizy wjazdowej pobytowej jednolitej składa się do konsula lub komendanta placówki Straży Granicznej.

Członek rodziny obywatela UE to:

- a) małżonek,
- b) zstępny (potomek w linii prostej: dziecko, wnuk, itp.) w wieku do 21 lat lub pozostający na utrzymaniu,
- c) wstępny (przodek w linii prostej: ojciec, matka, dziadkowie, itp.) pozostający na utrzymaniu.

Uzyskanie prawa pobytu w Polsce

1. Pobyt w Polsce do 3 miesięcy

Obywatel UE i członek rodziny niebędący obywatelem UE może przebywać na terytorium Polski do 3 miesięcy, bez konieczności zarejestrowania pobytu. W tym okresie obywatel UE jest obowiązany posiadać ważny dokument podróży lub inny ważny dokument potwierdzający jego tożsamość i obywatelstwo. Członek rodziny, niebędący obywatelem UE, obowiązany jest posiadać ważny dokument podróży oraz wizę.

2. Pobyt w Polsce powyżej 3 miesięcy

Obywatel UE może przebywać w Polsce przez okres dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli:

- 1) jest pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek,
- 2) jest objęty powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym albo jest osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i posiada wystarczające środki finansowe do utrzymania siebie i członków rodziny w Polsce,
- 3) studiuje lub odbywa szkolenie zawodowe i jest objęty powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym albo jest osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie

- przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz posiada wystarczające środki finansowe do utrzymania siebie i członków rodziny w Polsce,
- 4) jest małżonkiem (małżonką) obywatela polskiego.

Za środki wystarczające do utrzymania siebie i rodziny w Polsce uważa się takie środki finansowe, które nie mogą być podstawą do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Dowodami potwierdzającymi posiadanie wystarczających środków finansowych do utrzymania siebie i członków rodziny, bez potrzeby korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, mogą być, w szczególności:

- 1) karta kredytowa,
- 2) zaświadczenie o posiadaniu środków płatniczych w banku lub innej instytucji finansowej, potwierdzone pieczęcią i podpisem upoważnionego pracownika tego banku lub tej instytucji, wystawione najpóźniej na miesiąc przed złożeniem wniosku o zarejestrowanie pobytu.

3. Obowiązek zarejestrowania pobytu

UWAGA !

Jeżeli pobyt na terytorium Polski jest dłuższy niż 3 miesiące to obywatel UE jest obowiązany **zarejestrować swój pobyt**, a członek rodziny niebędący obywatelem UE jest obowiązany uzyskać **kartę pobytu członka rodziny obywatela UE**.

Wniosek o zarejestrowanie lub wydanie karty pobytu członka rodziny obywatela UE należy złożyć osobiście do **wojewody** właściwego ze względu na miejsce pobytu. W urzędzie należy okazać ważny dokument podróży lub inny dokument potwierdzający tożsamość i obywatelstwo (w przypadku obywatela UE) lub dokument podróży (w przypadku członka rodziny obywatela UE).

Do wniosku o **zarejestrowanie pobytu obywatela UE** dołącza się odpowiednio:

- 1) w przypadku pracowników:
 - a) pisemne oświadczenie pracodawcy lub innego podmiotu o zamiarze powierzenia mu wykonywania pracy,
 - b) zaświadczenie o wykonywaniu pracy,
- 2) w przypadku osób pracujących na własny rachunek :
 - a) odpis z Krajowego Rejestru Sądowego, jeżeli odrębne przepisy wymagają takiego wpisu do rejestru,
 - b) zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej,
- 3) w przypadku studentów lub osób odbywających szkolenie zawodowe:

- a) zaświadczenie szkoły wyższej o przyjęciu na studia lub skierowanie na szkolenie zawodowe,
 - b) dokument potwierdzający prawo do świadczeń zdrowotnych,
 - c) pisemne oświadczenie o posiadaniu wystarczających środków finansowych do utrzymania siebie i członków rodziny, bez potrzeby korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, lub dowód potwierdzający ich posiadanie,
- 4) w przypadku małżonka obywatela polskiego: dokument potwierdzający zawarcie małżeństwa z obywatelem polskim,
- 5) w pozostałych przypadkach :
- a) dokument potwierdzający prawo do świadczeń zdrowotnych,
 - b) dowód potwierdzający posiadanie wystarczających środków finansowych do utrzymania siebie i członków rodziny, bez potrzeby korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Do wniosku o **wydanie karty pobytu członka rodziny obywatela UE** dołącza się odpowiednio:

- 1) zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE, wydane obywatelowi UE, z którym członek rodziny przebywa na terytorium Polski,
- 2) fotografie,
- 3) dokument potwierdzający zawarcie małżeństwa z obywatelem UE (małżonek),
- 4) dokument potwierdzający istnienie więzi rodzinnych oraz dokument potwierdzający wiek lub poświadczający pozostawanie na utrzymaniu obywatela UE (zstępni),
- 5) dokument potwierdzający istnienie więzi rodzinnych oraz dokument poświadczający pozostawanie na utrzymaniu obywatela UE (wstępni).

4. Prawo stałego pobytu w Polsce

UWAGA!

Po upływie **5 lat nieprzerwanego pobytu** na terytorium Polski obywatel UE nabywa **prawo stałego pobytu**.

Członek rodziny niebędący obywatelem UE nabywa **prawo stałego pobytu** po upływie **5 lat nieprzerwanego pobytu na terytorium Polski wraz z obywatelem UE**.

Pobyt uważa się za nieprzerwany gdy zainteresowany nie opuścił Polski na dłużej niż 6 miesięcy w roku (łącznie). Do tego okresu nie zalicza się pobytu poza granicami Polski z powodu: odbycia obowiązkowej służby wojskowej albo ważnej sytuacji osobistej, w

szczególności z powodu: ciąży, porodu, choroby, studiów, szkolenia zawodowego, oddelegowania, pod warunkiem, że okres ten jest nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy.

Obywatelowi UE, który nabył prawo stałego pobytu wydaje się, na jego wniosek, **dokument potwierdzający prawo stałego pobytu**.

Członek rodziny niebędący obywatelem UE, który nabył prawo stałego pobytu, **jest obowiązany uzyskać kartę stałego pobytu członka rodziny obywatela UE**.

Wniosek o przyznanie prawa stałego pobytu należy złożyć osobiście do wojewody, właściwego ze względu na miejsce pobytu obywatela UE. Do wniosku o wydanie **dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu lub karty stałego pobytu członka rodziny obywatela UE** dołącza się fotografie oraz należy okazać ważny dokument podróży. Obywatel UE może okazać inny dokument potwierdzający tożsamość i obywatelstwo.

5. Odmowa wydania zaświadczenia o zarejestrowaniu lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu lub karty pobytu/karty stałego pobytu dla członka rodziny obywatela UE

Wojewoda wydaje decyzję odmowną gdy:

- 1) nie zostały spełnione warunki stałego pobytu określone w przepisach lub
- 2) pobyt zainteresowanego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub
- 3) związek małżeński z obywatelem UE został zawarty dla pozorów.

Wojewoda jest organem właściwym także w sprawach: unieważnienia zarejestrowania pobytu, wymiany lub wydania nowego zaświadczenia o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE, wydania, wymiany lub unieważnienia karty pobytu członka rodziny obywatela UE oraz w sprawach wydania, wymiany lub unieważnienia dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu lub karty stałego pobytu członka rodziny obywatela UE.

Od decyzji wojewody przysługuje odwołanie do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Adresy Wydziałów Spraw Obywatelskich i Migracji Urzędów Wojewódzkich przyjmujących wnioski znajdują się na stronie internetowej Urzędu Cudzoziemców – <http://www.udsc.gov.pl>, w zakładce „Instytucje współpracujące”.

Więcej informacji:

<http://www.udsc.gov.pl> - Urząd ds. Cudzoziemców

Obowiązek meldunkowy

Obywatel UE i członek jego rodziny przebywający poza zakładem hotelarskim, zakładem udzielającym pomieszczenia w związku z pracą, nauką, leczeniem się lub wypoczynkiem jest obowiązany zameldować się we właściwym miejscowo **urzędzie miasta lub gminy** na pobyt czasowy najpóźniej przed upływem czwartej doby licząc od chwili przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

OPLATY:

- 1) **zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE** - 1 zł. (ok. 0,27 EURO),
- 2) **karta pobytu / stałego pobytu** obywatela UE (lub członka rodziny) - 30 zł. (ok. 8 EURO).

Wynajem mieszkania

Poszukać mieszkania do wynajęcia można:

- **we własnym zakresie** – pytając znajomych, czytając ogłoszenia w gazetach i na stronach internetowych, dając własne ogłoszenia do gazet i portali internetowych lub rozwieszając je w okolicy, w której chce się zamieszkać albo
- **za pośrednictwem agencji nieruchomości.**

Umowa najmu mieszkania może być zawarta na czas określony (nie można wypowiedzieć jej przed terminem) albo na czas nieokreślony (trzeba określić w niej okres wypowiedzenia). Przed podpisaniem umowy najemca może zażądać od wynajmującego wpłacenia kaucji zwrotnej, która z reguły ma wysokość miesięcznego czynszu (nie może przekraczać dwunastokrotności miesięcznego czynszu). Podlega ona zwrotowi w ciągu miesiąca od dnia wyprowadzenia się z lokalu.

Decydując się na pomoc pośrednika z agencji nieruchomości, warto wcześniej sprawdzić, czy posiada on licencję zawodową, czy jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej i czy posiada pełnomocnictwo do działania w imieniu agencji i do podpisywania umów. Za korzystanie z usług agencji nieruchomości płaci się prowizję.

Pośrednicy w obrocie nieruchomościami otrzymują licencje wydawane przez **ministra właściwego ds. budownictwa.**

Centralne rejestry rzeczoznawców majątkowych, pośredników w obrocie nieruchomościami oraz zarządców nieruchomości można znaleźć pod adresem:

<http://www.mi.gov.pl> następnie kliknąć zakładkę

„Budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa” potem zakładkę

„Gospodarka nieruchomościami” oraz zakładkę „Rejestry”.

Wysokość czynszu zależy od miasta, standardu i powierzchni mieszkania. Najdroższe mieszkania są w Warszawie i innych dużych miastach – za wynajęcie mieszkania (jednopokojowego) trzeba zapłacić od 900 do 1200 zł. (bez opłat za media). Opłaty za gaz, energię elektryczną, ogrzewanie i wodę zazwyczaj nie są wliczane w koszt czynszu.

Przykładowe ogłoszenia prasowe zawierające oferty wynajmu i sprzedaży nieruchomości zamieszczane są w środowym wydaniu „Gazety Wyborczej” w dodatku „Nieruchomości”.

Więcej informacji:

<http://www.mi.gov.pl> - Ministerstwo Infrastruktury

<http://www.oferty.net/agencje>

Zakup nieruchomości

UWAGA !

Obywatel UE nie ma obowiązku ubiegania się o zezwolenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, jeżeli zamierza nabyć samodzielny lokal mieszkalny bądź lokal użytkowy np. garaż.

Ogłoszeń o sprzedaży mieszkań lub domów można szukać w gazetach, internecie lub w agencjach nieruchomości. Korzystając, przy zakupie mieszkania, z pomocy pośrednika z agencji warto wcześniej sprawdzić, czy posiada on licencję zawodową, czy jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej i czy posiada pełnomocnictwo do działania w imieniu agencji i do podpisywania umów. Za korzystanie z usług agencji nieruchomości płaci się prowizję w wysokości ok. 2-3% ceny mieszkania.

Zezwolenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji niezbędne jest w przypadku kupna:

- a) nieruchomości rolnej lub leśnej (przez okres 12 lat od dnia akcesji Polski do Unii Europejskiej),
- b) drugiego domu (przez okres 5 lat od dnia akcesji Polski do Unii Europejskiej).

Nabyciem drugiego domu jest nabycie nieruchomości przeznaczonej pod zabudowę mieszkaniową lub na cele rekreacyjno – wypoczynkowe, która nie będzie stanowić stałego miejsca zamieszkania cudzoziemca. Nie dotyczy to nabycia samodzielnego lokalu mieszkalnego.

Zakup nieruchomości w celach inwestycyjnych

Cudzoziemcy będący obywatelami państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG tworzą państwa UE oraz Islandia, Norwegia, Liechtenstein) mogą nabywać bez zezwolenia nieruchomości w celach inwestycyjnych informując jeżeli prowadzą osobiście działalność gospodarczą, nabywana nieruchomość ma być nabyta na potrzeby tej działalności i nie stanowi ona gruntu rolnego ani leśnego. Cudzoziemcy będący przedsiębiorcami z EOG znajdują ograniczenia w swobodnym nabywaniu nieruchomości jedynie w zakresie nieruchomości rolnych i leśnych. Nie odnosi się zaś do nich nabycie nieruchomości na zasadzie drugiego domu. Sytuacja nabycia nieruchomości na zasadzie drugiego domu ma jedynie odniesienie do osób fizycznych nabywających nieruchomość o przeznaczeniu mieszkaniowym lub rekreacyjno – wypoczynkowym w celu innym niż stałe miejsce zamieszkania lecz nie związanym z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Aby kupić nieruchomość w celach inwestycyjnych obywatel UE winien udowodnić fakt wykonywania określonej działalności gospodarczej. Dokumentem potwierdzającym osobiste wykonywanie działalności gospodarczej jest wpis do ewidencji działalności gospodarczej lub innego rejestru.

Jeżeli zachodzi konieczność ubiegania się o zezwolenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na zakup nieruchomości, to zezwolenie wydawane jest, jeżeli:

- 1) nabycie nieruchomości nie spowoduje zagrożenia obronności, bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego, a także nie sprzeciwiają się temu względy polityki społecznej i zdrowia społeczeństwa,
- 2) obywatel UE wykaże, że zachodzą okoliczności potwierdzające jego więzi z Polską.

Okoliczności potwierdzające więzi cudzoziemca z Polską to w szczególności:

- posiadanie polskiej narodowości lub polskiego pochodzenia,
- zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem polskim,
- posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony lub na osiedlenie się,
- członkostwo w organie zarządzającym spółek z kapitałem zagranicznym,
- wykonywanie działalności gospodarczej lub rolniczej zgodnie z przepisami prawa polskiego.

Do cudzoziemców będących obywatelami państw członkowskich EOG przepisy o zezwoleniu na zamieszkanie na czas oznaczony oraz na osiedlenie się nie mają obecnie zastosowania.¹ Posiadanie przez cudzoziemca z państwa EOG jedynie zaświadczenia o zarejestrowaniu pobytu obywatela Unii Europejskiej nie jest okolicznością wystarczającą na potwierdzenie więzi z Polską dla potrzeb postępowania o wydanie zezwolenia na nabycie nieruchomości, nie stanowi więc przesłanki do wydania zezwolenia na nabycie nieruchomości rolnej, leśnej lub drugiego domu. Zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu będzie okolicznością potwierdzającą więzi z Polską przy wykazaniu jednocześnie dodatkowych okoliczności, takich jak praca lub nauka w Polsce czy potwierdzenie faktycznego przebywania w Polsce np. poprzez przedłożenie potwierdzenia zameldowania.

Ograniczenie powierzchni nabywanych przez cudzoziemców nieruchomości do 0,5 ha dotyczy nieruchomości nabywanych na potrzeby życiowe. W odniesieniu do cudzoziemców z EOG ograniczenie to ma zastosowanie do nabywania nieruchomości na zasadzie drugiego domu, są to bowiem nieruchomości nabywane na potrzeby życiowe. W przypadku nabywania przez cudzoziemców z EOG nieruchomości rolnych i leśnych na potrzeby działalności gospodarczej lub rolniczej powierzchnia nieruchomości powinna być uzasadniona rzeczywistymi potrzebami wynikającymi z charakteru wykonywanej działalności, co należy wykazać już na etapie ubiegania się o zezwolenia na nabycie tych nieruchomości.

Wniosek o wydanie zezwolenia na zakup nieruchomości należy kierować do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na adres: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Zezwoleń i Koncesji ul. Domaniewska 36/38, 02-672 Warszawa.

Więcej informacji:

<http://www.mswia.gov.pl> - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Prawo jazdy

Prawo jazdy wydane w państwach UE zachowują ważność na terytorium Polski .

Aby zdobyć polskie prawo jazdy obywatel UE powinien:

- 1) osiągnąć wiek wymagany dla danej kategorii (16, 18, 21 lat),

¹ Zob. Część II - Pobyt w Polsce.

- 2) uzyskać orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem i orzeczenie psychologiczne o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem – o ile jest ono wymagane,
- 3) odbyć wymagane dla danej kategorii szkolenie,
- 4) zdać z wynikiem pozytywnym egzamin państwowy wymagany dla danej kategorii,
- 5) przebywać na terytorium Polski przez co najmniej 185 dni w każdym roku kalendarzowym ze względu na swoje więzi osobiste lub zawodowe, albo przedstawić zaświadczenie, że studiuje w Polsce od, co najmniej, 6 miesięcy.

Posiadanie prawa jazdy kategorii B uprawnia, między innymi, do prowadzenia pojazdów osobowych. Szczegółowy opis kategorii praw jazdy znajduje się na stronie internetowej <http://www.prawojazdy.com.pl/files/kodeks/index.php?site=53>

Więcej informacji:

<http://www.mi.gov.pl> - Ministerstwo Infrastruktury

Przepływ kapitału i płatności

UWAGA !

Polska nie stosuje żadnych ograniczeń w przepływie kapitału i dokonywaniu płatności w stosunku do obywateli UE.

Obywatele UE mogą dokonywać w Polsce wszelkich transakcji finansowych, w tym polegających na otwieraniu rachunków bankowych oraz zaciąganiu kredytów lub pożyczek od instytucji finansowych mających w Polsce siedzibę. Obywatele UE mogą także swobodnie transferować za granicę przekazane do Polski środki pieniężne oraz uzyskane w Polsce dochody.

Przy dokonywaniu takich transakcji i operacji mogą być stosowane w określonych przypadkach i zgodnie z prawem UE, procedury kontrolne mające na celu przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, polegające na identyfikacji klientów oraz rejestracji transakcji.

Kontroli, także w celu przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom, podlega również przywóz do Polski oraz wywóz z Polski środków pieniężnych powyżej 10 000 euro. Środki

takie należy zgłaszać w formie pisemnej polskim organom **celnym lub organom Straży Granicznej** przy wjeździe do Polski lub wyjeździe z Polski².

Więcej informacji:

<http://www.mf.gov.pl> – Ministerstwo Finansów

III. Praca w Polsce

Jak znaleźć pracę w Polsce?

W Polsce można szukać pracy "we własnym zakresie", składając życiorysy wraz z listami motywacyjnymi do wybranych pracodawców albo za pośrednictwem:

- **publicznych służb zatrudnienia** (głównie powiatowych urzędów pracy).

UWAGA!

Aby skorzystać ze wszystkich ofert pracy będących w dyspozycji powiatowego urzędu pracy, należy być w nim zarejestrowanym jako **poszukujący pracy** lub **bezrobotny**.

Rejestracja umożliwi dostęp do tzw. "zamkniętych" ofert pracy; tzn. takich, gdzie dane pracodawcy znane są jedynie urzędowi i które nie są udostępniane na tablicy ogłoszeń lub w systemie informatycznym urzędu.

Do rejestracji wymagane są następujące dokumenty:

- 1) dowód osobisty lub inny dokument tożsamości,
- 2) dyplom, świadectwo ukończenia szkoły lub świadectwo szkolne albo zaświadczenia o ukończeniu kursu lub szkolenia, świadectwa pracy,
- 3) inne dokumenty niezbędne do ustalenia uprawnień.

Jeżeli obywatel UE nie zdecyduje się na rejestrację w urzędzie pracy to wówczas może przeglądać oferty ogólnie dostępne w urzędzie, także na stronie internetowej publicznych służb zatrudnienia: www.psz.praca.gov.pl, www.epuls.praca.gov.pl.

- **niepublicznych agencji zatrudnienia**

² Od 15 czerwca 2007 r. jest stosowane w tym zakresie we wszystkich państwach członkowskich UE posiadających zewnętrzne granice rozporządzenie (WE) nr 1889/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie kontroli środków pieniężnych wwożonych do Wspólnoty lub wywożonych ze Wspólnoty (Dz. Urz. L 309 z 25.11.2005, str.9).

Każda niepubliczna agencja zatrudnienia powinna być wpisana do rejestru podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia, czego potwierdzeniem jest **certyfikat wydany przez marszałka województwa**. Lista agencji znajduje się na stronie internetowej serwisu informacyjnego urzędów pracy: www.psz.praca.gov.pl w zakładce: „Rejestr agencji zatrudnienia”. Lista ta dostępna jest także do wglądu w powiatowym urzędzie pracy, wojewódzkim urzędzie pracy lub w Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej.

Agencja zatrudnienia od osób, dla których poszukuje zatrudnienia lub którym udziela pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia, nie może pobierać żadnych należności (z wyjątkiem faktycznie poniesionych kosztów związanych ze skierowaniem do pracy za granicę).

- **gazet z ogłoszeniami o pracy**

Większość gazet codziennych, zarówno ogólnopolskich jak i lokalnych, zawiera specjalne rubryki z ofertami pracy. Najwięcej ogłoszeń można znaleźć w poniedziałkowym wydaniu „Gazety Wyborczej”, w dodatku „Praca”, oraz w dodatku "Moja Kariera" w „Rzeczpospolitej”, który ukazuje się w środy.

- **portali internetowych z ofertami pracy**

Można w nich poszukiwać ofert pracy albo zamieszczać własne CV (przykładowe strony np.:

<http://www.praca.interia.pl>
<http://praca.gazeta.pl>,
<http://pracuj.pl>,
<http://www.praca.wp.pl>,
<http://praca.onet.pl>,
<http://www.jobs.pl>,
<http://jobpilot.pl>,
<http://ww.topjobs.pl>,
<http://www.cvonline.pl>,
<http://www.jobcenter.com.pl>).

Więcej informacji:

<http://www.psz.praca.gov.pl> - serwis informacyjny publicznych służb zatrudnienia,

<http://www.eures.praca.gov.pl> - serwis informacyjny służb EURES.

Jak napisać życiorys (CV) i list motywacyjny?

Życiorys (CV) powinien zawierać następujące informacje:

- dane osobowe (imię, nazwisko, adres zamieszkania, telefon kontaktowy, e-mail),
- wykształcenie,
- doświadczenie zawodowe,
- dodatkowe kwalifikacje,
- pod tekstem życiorysu powinna znaleźć się podpisana odręcznie klauzula o następującej treści: *Oświadczam, że wyrażam zgodę na przechowywanie i przetwarzanie moich danych osobowych, niezbędnych dla potrzeb procesu rekrutacji (zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych).*

Życiorys powinien być w miarę możliwości zwięzły – zajmować jedną (max. 2) stronę białego papieru formatu A4.

List motywacyjny to krótki tekst, który powinien uzasadniać wybór danej oferty pracy. Może mieć charakter bardziej osobisty niż życiorys. Nie powinien przekraczać jednej strony białego papieru formatu A4. Powinien być podpisany odręcznie.

Pracodawca po zapoznaniu się z życiorysami i listami motywacyjnymi kandydatów do pracy, zaprasza wybrane osoby na rozmowę kwalifikacyjną.

Wzory życiorysów oraz listów motywacyjnych można znaleźć np. w serwisie informacyjnym publicznych służb zatrudnienia <http://www.psz.praca.gov.pl> w zakładce „Jak przygotować się do rozmowy?”.

Umowy będące podstawą wykonywania pracy w Polsce

UWAGA !

17 stycznia 2007 r. ukazało się w rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 10 stycznia 2007 r., uchylające rozporządzenie w sprawie zakresu ograniczeń w sferze wykonywania pracy przez cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 7, poz. 54).

Rozporządzenie to zniosło obowiązek posiadania zezwolenia na pracę przez cudzoziemców, w stosunku do których stosowane były - na mocy umów międzynarodowych - okresy przejściowe.

W praktyce z dniem 17 stycznia br. nowe uprawnienie do wykonywania pracy bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę uzyskali obywatele: Austrii, Belgii, Dani, Francji, Holandii, Liechtensteinu, Luksemburga, Niemiec, Norwegii i Szwajcarii. Pozostali obywatele państw UE uzyskali to uprawnienie wcześniej - zgodnie z traktatową zasadą wzajemności.

Oznacza to, iż wszyscy:

- 1) obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej,**
- 2) obywatele państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz**

3) obywatele państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi mogą podejmować pracę w Polsce bez konieczności wcześniejszego uzyskania zezwolenia na pracę.

Obywatele Bułgarii i Rumunii mogą podejmować pracę w Polsce bez ograniczeń od 1 stycznia 2007 r., czyli od momentu przystąpienia tych państw do Unii Europejskiej. W stosunku do obywateli Bułgarii i Rumunii stosuje się bezpośrednio przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 ze zm.), które stanowią, że obywatele Unii Europejskiej zwolnieni są z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę.

1. Umowa o pracę

Bardzo popularną formą umowy w Polsce jest **umowa o pracę**. Jest to jednocześnie najbardziej korzystna umowa, jeżeli chodzi o dodatkowe uprawnienia, tzw. uprawnienia pracownicze. Wszystkie kwestie związane z umową o pracę uregulowane są w ustawie - Kodeks pracy.

Obywatel UE nawiązując umowę o pracę z pracodawcą polskim podlega, co do zasady, polskim przepisom z zakresu prawa pracy.

W Kodeksie pracy wyróżnione zostały następujące rodzaje umów o pracę:

- **na okres próbny** – umowa taka może poprzedzać każdą inną umowę, nie może być jednak zawarta na okres dłuższy niż 3 miesiące,
- **na czas określony** – jest umową terminową zawieraną na konkretny okres czasu. Kodeks pracy ogranicza liczbę takich umów zawieranych z tym samym pracownikiem. Jeżeli umowa o pracę na czas określony została zawarta dwukrotnie na następujące po sobie okresy, to kolejna umowa jest traktowana - jeżeli chodzi o skutki prawne - jako umowa na czas nie określony (nawet jeżeli formalnie została zawarta na czas określony). Skutek taki, tj. zawarcie umowy o pracę na czas nieokreślony, następuje w sytuacji, gdy przerwa między rozwiązaniem poprzedniej umowy o pracę na czas określony a nawiązaniem kolejnej umowy o pracę na czas określony nie przekroczyła 1 miesiąca,
- **na czas wykonania określonej pracy**,
- **na czas nie określony** – nie określa czasu zatrudnienia.

a) zawarcie umowy o pracę

Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie i określać strony umowy, rodzaj umowy, datę jej zawarcia oraz warunki pracy i płacy, w szczególności:

- rodzaj pracy,

- miejsce wykonywania pracy,
- termin rozpoczęcia pracy,
- wynagrodzenie za pracę odpowiadające rodzajowi pracy,
- wymiar czasu pracy.

Jeżeli umowa o pracę nie została zawarta na piśmie, pracodawca powinien najpóźniej w dniu rozpoczęcia pracy przez pracownika, potwierdzić pracownikowi na piśmie ustalenia co do rodzaju umowy, stron umowy oraz jej warunków.

b) zmiana warunków umowy o pracę

Zmiana warunków umowy o pracę wymaga formy pisemnej i może być dokonana:

- **za porozumieniem stron** ((pracodawca i pracownik wyrażają zgodę na zmianę warunków umowy i określają termin od kiedy zmiana ta będzie obowiązywać),
- **przez pracodawcę w drodze wypowiedzenia zmieniającego umowę o pracę** (pracodawca proponuje nowe warunki pracy i płacy). Pracownik może wówczas:
 - złożyć oświadczenie o przyjęciu proponowanych warunków; po upływie całego okresu wypowiedzenia będą obowiązywać go nowe warunki,
 - złożyć oświadczenie o nie przyjęciu proponowanych warunków; po upływie okresu wypowiedzenia umowa o pracę się rozwiąże,
 - nie składać żadnego oświadczenia, co będzie równoznaczne z przyjęciem warunków; po upływie całego okresu wypowiedzenia będą obowiązywać go nowe warunki.

c) rozwiązanie umowy o pracę

Rozwiązanie umowy o pracę może nastąpić:

- za porozumieniem stron,
- za wypowiedzeniem,
- bez wypowiedzenia,
- z upływem czasu na który została zawarta,
- z dniem ukończenia pracy, dla której wykonania była zawarta.

Rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron - w tym trybie pracodawca i pracownik wyrażają zgodę na rozwiązanie umowy o pracę w terminie uzgodnionym przez strony.

Rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem – umowa o pracę zostaje rozwiązana poprzez pisemne oświadczenie pracownika lub pracodawcy **z zachowaniem okresu wypowiedzenia.**

Okres wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nie określony jest uzależniony od okresu zatrudnienia u danego pracodawcy. Pracownik jest najbardziej chroniony w przypadku umowy na czas nieokreślony. Okres wypowiedzenia wynosi wówczas odpowiednio: 2 tygodnie - jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy, 1 miesiąc jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 6 miesięcy oraz 3 miesiące - jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 3 lata. W przypadku umów na czas określony dłuższych niż 6 miesięcy, strony mogą przewidzieć dopuszczalność wcześniejszego jej rozwiązania za 2 tygodniowym wypowiedzeniem.

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia - umowa o pracę zostaje rozwiązana poprzez pisemne oświadczenie pracownika lub pracodawcy **bez zachowania okresu wypowiedzenia**.

Pracodawca może rozwiązać umowę o pracę w tym trybie **tylko z winy pracownika**, w przypadku:

- ciężkiego naruszenia przez pracownika podstawowych obowiązków pracowniczych,
- popełnienia przez pracownika w czasie trwania umowy przestępstwa, które uniemożliwia dalsze zatrudnianie go na zajmowanym stanowisku, jeżeli przestępstwo jest oczywiste lub zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem,
- zawinionej przez pracownika utraty uprawnień koniecznych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku,

lub z przyczyn niezawinionych:

- w przypadku niezdolności pracownika do pracy trwającej przez określony czas.

Pracownik może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia:

- jeżeli zostanie stwierdzone orzeczeniem lekarskim szkodliwy wpływ wykonywanej pracy na jego zdrowie, a pracodawca nie przeniesie go w terminie wskazanym w orzeczeniu lekarskim do innej pracy, odpowiedniej ze względu na stan jego zdrowia i kwalifikacje zawodowe ,
- gdy pracodawca dopuści się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika.

d) czas pracy

Czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu. Pracownik, w roku kalendarzowym, może przepracować maksymalnie 150 godzin nadliczbowych ze względu na szczególne potrzeby pracodawcy. Za godziny nadliczbowe przysługuje dodatek do wynagrodzenia lub czas wolny od pracy.

e) wynagrodzenie za pracę

Wynagrodzenie za pracę powinno być tak ustalone, aby odpowiadało rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymaganym przy jej wykonywaniu, a także uwzględniało ilość i jakość świadczonej pracy.

Warunki wynagradzania za pracę ustalają: zakładowe układy zbiorowe pracy lub ponadzakładowe układy zbiorowe pracy (zawierane przez pracodawców, u których funkcjonują zakładowe organizacje związkowe), regulaminy wynagradzania (u pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników, nie objętych zakładowym lub ponadzakładowym układem zbiorowym pracy) oraz umowy o pracę. Wynagrodzenie zazwyczaj wypłacane jest za jednostkę przepracowanego czasu: godzinę, dniówkę lub miesiąc. Czasami stosuje się akordowy system wynagradzania i wówczas płaci się za jednostkę wykonanej pracy. Wpłaty wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie.

W celu ochrony wynagrodzenia za pracę w polskim Kodeksie pracy zawarty jest przepis, który mówi, że pracownik nie może zrzec się prawa do wynagrodzenia ani przenieść tego prawa na inną osobę.

W Polsce obowiązuje zagwarantowane ustawowo minimalne wynagrodzenie za pracę. Obecnie wynosi ono 1.276 zł. brutto (stan na dzień 1 stycznia 2009 r.) – dla pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy.

f) urlop wypoczynkowy

Wymiar urlopu wypoczynkowego pracownika zatrudnionego w **pełnym wymiarze czasu pracy**, w roku kalendarzowym, wynosi:

- 20 dni – jeżeli pracownik jest zatrudniony krócej niż 10 lat,
- 26 dni – jeżeli pracownik jest zatrudniony co najmniej 10 lat.

Pracownik podejmujący pracę po raz pierwszy, w roku kalendarzowym, w którym podjął pracę, uzyskuje prawo do urlopu z upływem każdego miesiąca pracy, w wymiarze 1/12 wymiaru urlopu przysługującego mu po przepracowaniu roku.

Wymiar urlopu dla pracownika zatrudnionego w **niepełnym wymiarze czasu pracy** ustala się proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy tego pracownika.

Na wniosek pracownika, urlop może być podzielony na części. W takim przypadku co najmniej jedna część wypoczynku powinna trwać nie mniej niż 14 kolejnych dni kalendarzowych.

Za czas urlopu pracownikowi przysługuje wynagrodzenie, jakie by otrzymał, gdyby w tym czasie pracował.

g) inne urlopy i zwolnienia od pracy

Oprócz urlopu wypoczynkowego Kodeks pracy przewiduje następujące rodzaje urlopów:

- **urlop bezpłatny** – udzielany na pisemny wniosek pracownika (tego urlopu nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze);
- **urlop macierzyński** – przysługuje pracownicy, która urodziła dziecko, w wymiarze:
 - 18 tygodni przy pierwszym porodzie;
 - 20 tygodni przy każdym następnym porodzie;
 - 28 tygodni w wypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie.

Część urlopu macierzyńskiego może wykorzystać pracownik – ojciec wychowujący dziecko.

Za czas urlopu macierzyńskiego przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości 100% wynagrodzenia.

- **urlop wychowawczy** – przysługuje pracownikowi w wymiarze do 3 lat nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 4 roku życia; aby skorzystać z niego pracownik musi posiadać co najmniej 6-miesięczny okres zatrudnienia (wlicza się do niego wszystkie okresy zatrudnienia, niezależnie od występujących między nimi przerw). Z urlopu może skorzystać matka lub ojciec, którzy są pracownikami.
- **zwolnienia od pracy przysługują m.in. w przypadku:**
 - ślubu pracownika lub urodzenia się jego dziecka, albo zgonu i pogrzebu małżonka pracownika lub jego dziecka, ojca, matki, ojczyrna lub macochy – 2 dni,
 - ślubu dziecka pracownika albo zgonu i pogrzebu jego siostry, brata, teściowej, teścia, babki, dziadka, a także innej osoby pozostającej na utrzymaniu pracownika lub pod jego bezpośrednią opieką – 1 dzień.

Jeżeli przyczyną zwolnienia od pracy jest np. ślub, urodzenie dziecka lub pogrzeb to pracownikowi przysługuje wynagrodzenie w wysokości 100%.

UWAGA !

Udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli UE, za granicą u pracodawców zagranicznych są zaliczane do okresów pracy w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych.

Więcej informacji:

<http://www.mps.gov.pl> - Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,

<http://www.pip.gov.pl> - Państwowa Inspekcja Pracy.

2. umowa zlecenia

Umowa zlecenia jest popularną podstawą wykonywania pracy ze względu na swobodę kształtowania postanowień jej treści, takich jak czas czy miejsce pracy. Umowa tego typu podlega Kodeksowi cywilnemu. Umowa zlecenia to umowa zawarta na czas określony lub nieokreślony. Zleceniobiorca zobowiązuje się do dokonania określonych czynności na rzecz zleceniodawcy. Jest to tzw. umowa starannego działania; zleceniobiorca wykonuje pracę "jak najlepiej potrafi". Zleceniobiorca samodzielnie wykonuje pracę będącą przedmiotem zlecenia (brak tu jest elementu podporządkowania i wykonywania pracy pod czyjś kierownictwem, który jest charakterystyczny dla umowy o pracę), może też samodzielnie ustalić termin i miejsce wykonywania pracy (umowa zlecenia najczęściej określa jedynie ostateczny termin wykonania zlecenia). Umowa zlecenia może być, w zależności od woli stron, umową odpłatną lub nieodpłatną. Może też być wypowiedziana przez każdą ze stron. Jeżeli umowa zlecenia zostanie wypowiedziana przez zleceniodawcę to powinien on zwrócić zleceniobiorcy poniesione przez niego wydatki i wypłacić część wynagrodzenia odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom. Jeżeli umowę wypowiedzi zleceniobiorca to jest on obowiązany naprawić szkodę, którą poniesie zleceniodawca z tytułu niewykonania umowy. Z tytułu nawiązania umowy zlecenia zleceniobiorca podlega przepisom z zakresu ubezpieczeń społecznych i podatków.

3. umowa o dzieło

Umowa o dzieło to umowa również zawarta na czas określony, podlegająca przepisom Kodeksu cywilnego. Jest to tzw. umowa rezultatu; wykonawca zobowiązuje się do wykonania określonego dzieła, a zamawiający do wypłaty wynagrodzenia określonego w umowie.

Należy pamiętać, że stosowanie umowy zlecenia lub umowy o dzieło w celu obejścia przepisów o ubezpieczeniu społecznym i uprawnień pracowniczych jest wykroczeniem. Wykonywanie pracy w stałych godzinach, z ustalonym zakresem obowiązków, pod nadzorem pracodawcy może być uznane przez organy kontrolne za pracę wykonywaną w ramach umowy o pracę.

Uznawanie kwalifikacji zawodowych

Uznawanie kwalifikacji zawodowych w Polsce, które zostały nabyte w innych państwach UE odbywa się w oparciu o:

- sektorowy system uznawania kwalifikacji lub
- ogólny system uznawania kwalifikacji.

- 1) **Sektorowy system uznawania kwalifikacji zawodowych** to system automatycznego uznawania kwalifikacji, który obejmuje siedem zawodów regulowanych - lekarz (ogólny i specjalista), dentysta, farmaceuta, pielęgniarka ogólna, położna, weterynarz i architekt. Uznawanie kwalifikacji określone jest w tzw. dyrektywach sektorowych – osobnych dla każdego z tych zawodów. Posiadanie przez daną osobę dyplomu ujętego w odpowiedniej dyrektywie (lub w Traktacie Akcesyjnym rozszerzającym zakres stosowania dyrektyw) oraz legitymującą się konkretnym tytułem zawodowym (np. lekarz okulista, architekt, położna) jest warunkiem wystarczającym do uznania kwalifikacji i podjęcia zatrudnienia.

- 2) **Ogólny system uznawania kwalifikacji zawodowych** to system uznawania kwalifikacji dla tych zawodów regulowanych i działalności regulowanych, które nie zostały objęte sektorowym systemem uznawania kwalifikacji zawodowych. Nie są one zatem uznawane automatycznie, ale są rozpatrywane indywidualnie przez odpowiednie władze kraju przyjmującego. Jeżeli różnice w zakresie kształcenia w danym zawodzie są znaczące, wówczas organ właściwy może uzależnić uznanie kwalifikacji od spełnienia któregoś ze środków wyrównawczych tj. odbycia **stażu adaptacyjnego** lub **zdania egzaminu** tzw. testu umiejętności, przy czym w większości przypadków wybór należy do wnioskodawcy.

Wniosek o uznanie kwalifikacji zawodowych wraz z odpowiednimi załącznikami (ich wykaz na stronie internetowej: http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/pl/prof_pl/) należy złożyć w instytucji będącej organem właściwym do uznania kwalifikacji do wykonywania danego zawodu regulowanego (zob. baza danych o zawodach regulowanych w Polsce: <http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/db/index.php?lang=pl>).

W trakcie procedury uznania, organ właściwy może zwrócić się do Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej o wydanie opinii na temat poziomu wykształcenia. Po otrzymaniu opinii ww. biura oraz pełnej dokumentacji sprawy, organ właściwy wydaje decyzję o uznaniu i przekazuje ją zainteresowanemu.

W wypadku stwierdzenia braków w dokumentacji, organ właściwy zwraca się do zainteresowanego o ich uzupełnienie. Decyzja o uznaniu kwalifikacji zawodowych powinna być wydana w ciągu 4 miesięcy od momentu, w którym dostarczono pełną dokumentację sprawy.

UWAGA!

Obywatel UE, który posiada kwalifikacje zawodowe zdobyte w jednym z krajów UE i pragnie wykonywać swój zawód w Polsce, powinien najpierw sprawdzić, czy jego zawód jest w Polsce na **liście zawodów regulowanych** (można ją znaleźć na stronie internetowej Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej: <http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/db/index.php?fullinfo=true>). Uznawanie kwalifikacji dla celów zawodowych dotyczy bowiem **wyłącznie zawodów regulowanych**, a więc tych, których wykonywanie uzależnione jest od posiadania określonych kwalifikacji. W Polsce regulowanych jest ponad 300 zawodów. Jeżeli zawód nie jest regulowany, wówczas o uznaniu kwalifikacji decyduje wyłącznie pracodawca.

W Polsce ośrodkiem informacji o uznawaniu kwalifikacji zawodowych uzyskanych w Unii Europejskiej jest Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej:
ul. Ogrodowa 28/30, 00-896 Warszawa. Tel.: +48 22 826 74 34, Fax: +48 22 826 28 23, e-mail: biuro@buwiwm.edu.pl.

Więcej informacji:

<http://www.buwiwm.edu.pl>

IV. Podatki

W Polsce wyróżniamy następujące rodzaje podatków:

1) bezpośrednie:

- podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT),
- podatek dochodowy od osób prawnych (w Polsce obowiązuje 19% stawka podatku CIT),

2) pośrednie:

- podatek od towarów i usług VAT (w Polsce obowiązują 4 stawki podatku VAT – 22%, 7%, 3% i 0%),
- podatek akcyzowy,
- podatek od gier,

3) majątkowe:

- podatek od spadków i darowizn,
- podatek od czynności cywilnoprawnych,
- podatek rolny,
- podatek leśny,
- podatek od nieruchomości,

- podatek od środków transportowych.

Podatek dochodowy od osób fizycznych mają obowiązek opłacać wszystkie osoby fizyczne osiągające dochód. Wyjątek od tej zasady stanowią dochody zwolnione od podatku oraz dochody, od których zaniechano poboru podatku. Przy czym, **osoby mające miejsce zamieszkania w Polsce**, do których ma zastosowanie zasada tzw. nieograniczonego obowiązku podatkowego, podlegają obowiązkowi podatkowemu **od całości swoich dochodów bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów**. Natomiast, **osoby które nie mają miejsca zamieszkania w Polsce**, podlegają tzw. **ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu**. Oznacza to, że opodatkowują w Polsce tylko dochody osiągnięte na terytorium Polski, np. dochody z pracy wykonywanej w Polsce na podstawie stosunku służbowego lub stosunku pracy (niezależnie od miejsca wypłaty wynagrodzenia), dochody z działalności gospodarczej prowadzonej na terytorium Polski.

Sposób obliczenia podatku od dochodu uzależniony jest od źródła przychodu, z którego ten dochód uzyskano.

System podatkowy przewiduje następujące sposoby obliczenia podatku:

- progresywna skala podatkowa

Według progresywnej skali podatkowej opodatkowane m.in. są dochody: z pracy najemnej, emerytur, czy działalności gospodarczej. Podatnicy opodatkowujący swoje dochody według progresywnej skali podatkowej, jeśli spełniają przewidziane przepisami prawa warunki, mogą skorzystać ze wspólnego opodatkowania dochodów małżonków i preferencyjnego opodatkowania dochodów osób samotnie wychowujących dzieci.

Zeznanie podatkowe za dany rok składa się, na odpowiednim formularzu, do 30 kwietnia następnego roku do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego.

Skala podatku dochodowego od osób fizycznych na 2009 r.

Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
Ponad	Do	
	85 528	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556 zł 02 gr
85 528		14 839 zł 02 gr + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

- jednolita 19% stawka podatku

Jednolitą 19% stawką podatku są opodatkowane niektóre dochody kapitałowe (np. z odpłatnego zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych), z których dochód jest rozliczany w odrębnym zeznaniu, składanym w wyżej określonym terminie. Również dochody z działalności gospodarczej mogą być opodatkowane jednolitą 19% stawką podatku, jeśli takiego wyboru dokona podatnik. W tym przypadku również należy złożyć, w powyższym terminie, odrębne zeznanie.

- zryczałtowany podatek dochodowy

Zryczałtowanym podatkiem dochodowym opodatkowane są np. wygrane w grach losowych, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych, odsetki od środków pieniężnych (niezwiązanych z wykonywaną działalnością gospodarczą) zgromadzonych na rachunku bankowym podatnika.

Więcej informacji:

<http://www.mf.gov.pl> - Ministerstwo Finansów

<http://www.podatki.pl>

V. Prowadzenie działalności gospodarczej

Prawo polskie oferuje szeroki katalog dostępnych form prawnych gwarantując możliwość wyboru pomiędzy indywidualnym prowadzeniem działalności gospodarczej, spółką cywilną, nieposiadającymi osobowości prawnej spółkami osobowymi, a także spółkami kapitałowymi. Czynniki, które determinują ostateczną decyzję co do formy są, między innymi, wymogi związane z kapitałem początkowym, zakres odpowiedzialności wspólników czy formalności związane z założeniem przedsiębiorstwa.

UWAGA!

Obywatel UE może prowadzić działalność gospodarczą w Polsce na takich samych zasadach jak obywatel polski.

Indywidualne prowadzenie działalności gospodarczej jako osoba fizyczna

Prowadzenie działalności gospodarczej na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej jest popularną formą tzw. samozatrudnienia. W celu wykonywania takiej działalności obywatel UE powinien podjąć następujące działania:

Działanie 1 – złożenie wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej

Wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej składa się w **urzędzie miasta lub gminy** – właściwym dla miejsca zamieszkania lub dla miejsca wykonywania zamierzonej działalności.

W formularzu zgłoszenia należy podać następujące dane:

- nazwę firmy,
- dane osobowe właściciela firmy,
- imię i nazwisko pełnomocnika (jeżeli jest powołany),
- rodzaj działalności (zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności),
- miejsce wykonywania działalności,
- przewidywaną datę rozpoczęcia działalności.

Na wpis do ewidencji działalności gospodarczej oczekuje się maksymalnie do 2 tygodni, choć w większości gmin następuje on znacznie szybciej. Koszt wpisu to 100 zł. (ok. 25 EURO). Wszystkie zmiany danych, które zostały podane przy wpisie, powinny zostać zgłoszone w urzędzie miasta lub gminy w ciągu 14 dni od ich zaistnienia. Zgłoszenie zmiany danych podlega opłacie 50 zł.³ (ok. 12,5 EURO)

Działanie 2 – uzyskanie "REGON-u"

Rejestr REGON jest informatycznym zbiorem informacji o podmiotach gospodarki narodowej. Dostarcza on ogólnej charakterystyki działających w Polsce podmiotów i jest podstawą do tworzenia baz i banków danych o tych podmiotach.

Wniosek o wydanie numeru REGON składa się we właściwym ze względu na siedzibę firmy **wojewódzkim oddziale urzędu statystycznego** – w terminie 14 dni od uzyskania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Do wniosku należy dołączyć kopię wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Załatwiając te formalności, trzeba mieć ze sobą dokument tożsamości oraz oryginał wpisu do ewidencji działalności gospodarczej – do wglądu.

Zaświadczenie o nadanym numerze REGON wydawana jest bezpłatnie, w terminie do 2 tygodni. Urząd statystyczny należy informować o wszelkich zmianach dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej. REGON należy podawać na pieczęciach firmowych i drukach.

Działanie 3 – wyrobienie pieczęci firmowej

³ Wiele gmin wprowadziło zwolnienie z tych dwóch opłat lub obniżyło ich wysokość.

Pieczętka firmowa potrzebna jest do wykonania czynności finansowych i bankowych. Powinna zawierać (minimum) następujące dane: pełna nazwa firmy, siedziba firmy, numer REGON oraz Numer Identyfikacji Podatkowej NIP.

Działanie 4 – założenie firmowego konta bankowego

Przedsiębiorca w Polsce nie ma obowiązku posiadania rachunku bankowego. Niemniej jednak jego posiadanie jest niezbędne przy dokonywaniu większych transakcji finansowych i ułatwia załatwianie formalności w urzędach. Do jego założenia potrzebne są:

- dowód osobisty,
- kopia wpisu do ewidencji działalności gospodarczej (oryginał do wglądu),
- kopia zaświadczenia o nadaniu numeru REGON (oryginał do wglądu),
- pieczętka firmowa.

Działanie 5 – rejestracja w urzędzie skarbowym

NIP (Numer Identyfikacji Podatkowej) jest dziesięciocyfrowym kodem służącym do identyfikacji podmiotów płacących podatki w Polsce.

Wniosek o nadanie NIP składa się w **urzędzie skarbowym** właściwym ze względu na miejsce siedziby firmy. Do wniosku należy dołączyć wpis do ewidencji działalności gospodarczej oraz zaświadczenie o nadaniu numeru REGON.

W urzędzie skarbowym należy także zadeklarować (złożyć oświadczenie) w jakiej formie opłacany będzie podatek dochodowy. Podstawową formą opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej jest opodatkowanie wg progresywnej skali podatkowej, na zasadach ogólnych. Osoby uzyskujące dochody z tego tytułu mogą wybrać opodatkowanie:

- wg jednolitej 19% stawki podatku,
- wg zryczałtowanych form (karta podatkowa, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych).

Działanie 6 – rejestracja w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych

Na zakończenie procedur związanych z rejestracją firmy należy dokonać rejestracji we właściwym, ze względu na adres firmy, **oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**.

Zgłoszenia dokonuje się na odpowiednich formularzach:

- druk ZFA – zgłoszenie danych płatnika składek – osoby fizycznej,
- druk ZUA - zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych i do ubezpieczenia zdrowotnego,
- druk ZZA - zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe) oraz na ubezpieczenie zdrowotne należy opłacać co miesiąc.

W celu rejestracji w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, należy podać:

- REGON firmy,
- numer wpisu do ewidencji działalności gospodarczej i nazwę organu prowadzącego rejestr,
- numer rachunku bankowego firmy,
- dane personalne (swoje i pracowników firmy),
- numery NIP (wszystkich osób),
- rodzaj dokumentów tożsamości z numerem i serią.

Działanie 7 – zgłoszenie lokalu, w którym będzie prowadzona działalność gospodarcza

Lokal będący siedzibą firmy należy zgłosić do **urzędu miasta lub gminy** ze względu na konieczność uiszczania podatku od nieruchomości. Lokal ten powinien być oznaczony tablicą informacyjną.

Spółka cywilna

Spółka cywilna nie posiada osobowości prawnej; przedsiębiorcą nie jest spółka tylko wspólnicy, którzy rejestrują się jako przedsiębiorcy w ewidencji działalności gospodarczej. Do rejestracji spółki cywilnej nie jest wymagany kapitał. Każdy wspólnik odpowiada solidarnie za zobowiązania spółki, bez ograniczenia, całym swoim majątkiem.

Spółki osobowe

- 1) **spółka jawna** - podstawowa forma spółki osobowej. Jej cechą charakterystyczną jest zakres odpowiedzialności wspólników. Ponoszą oni subsydiarną, nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązania spółki,
- 2) **spółka partnerska** - przeznaczona jedynie do wykonywania wolnych zawodów, enumeratywnie wymienionych w Kodeksie spółek handlowych (między innymi: adwokat, radca prawny, aptekarz, księgowy, architekt, lekarz, biegły rewident, pielęgniarka, tłumacz przysięgły). Przepisy odnoszące się do spółki partnerskiej dogodnie regulują kwestie odpowiedzialności; partner w spółce nie odpowiada za zobowiązania spółki powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu w spółce,

- 3) **spółka komandytowa** - przeznaczona jest zarówno dla osób fizycznych jak i prawnych i umożliwia istotne ograniczenie odpowiedzialności. Przynajmniej jeden ze wspólników - komplementariusz odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia, natomiast odpowiedzialność pozostałych wspólników - komandytariuszy jest ograniczona do wysokości określonej kwoty - sumy komandytowej,
- 4) **spółka komandytowo-akcyjna** - przeznaczona dla prowadzenia działalności gospodarczej w dużym rozmiarze. Przepisy wymagają wniesienia minimalnego wkładu w wysokości 50.000 zł. (ok. 12.500 EURO). Zakres odpowiedzialności w spółce komandytowo - akcyjnej uregulowany jest w analogiczny sposób jak w spółce komandytowej.

Spółki kapitałowe

- 1) **spółka z ograniczoną odpowiedzialnością** (sp. z o.o.) - jest osobą prawną; założycielami sp. z o.o. mogą być zarówno osoby fizyczne jak i prawne. Wymogiem koniecznym jest wniesienie kapitału zakładowego w wysokości 50.000 zł. (ok. 12.5000 EURO). Wspólnicy, co do zasady, ponoszą odpowiedzialność do wysokości kapitału,
- 2) **spółka akcyjna** (S.A.) - jest osobą prawną; założycielami spółki mogą być zarówno osoby fizyczne jak i prawne. Wymogiem koniecznym jest wniesienie kapitału zakładowego w wysokości 500.000 zł. (ok. 125.000 EURO). Za zobowiązania podmiotu odpowiada spółka, co do zasady, do wysokości kapitału akcyjnego.

Oddział lub przedstawicielstwo

Oddziałem, zgodnie z przepisami o swobodzie działalności gospodarczej, jest wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej wykonywana przez przedsiębiorcę poza jego główną siedzibą. Działalność **przedstawicielstwa** natomiast może obejmować wyłącznie prowadzenie działalności w zakresie reklamy i promocji przedsiębiorcy zagranicznego. W przypadku przedstawicielstwa, wymagany jest wpis do rejestru przedstawicielstw zagranicznych prowadzonego przez Ministerstwo Gospodarki.

W przypadku spółek osobowych, spółek kapitałowych i oddziałów przedsiębiorcy zagranicznego wymagany jest wpis do Rejestru Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Więcej informacji:

<http://www.paiz.gov.pl> - Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych

<http://www.mg.gov.pl> - Ministerstwo Gospodarki

VI. Ubezpieczenia społeczne w Polsce

System ubezpieczeń społecznych ma w Polsce charakter powszechny i obowiązkowy. Ubezpieczeniami społecznymi - w zakresie wybranych ryzyk - są objęte osoby, które są, między innymi, pracownikami, osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy zlecenia czy też prowadzące działalność gospodarczą.

UWAGA!

Obywatele UE podlegają ubezpieczeniom społecznym w Polsce na takich samych zasadach jak obywatele polscy.

Ubezpieczenie emerytalne

Ubezpieczenie emerytalne jest to ubezpieczenie na wypadek niezdolności do pracy z powodu **starości**. Osoby, które opłacają składkę, zapewniają sobie w ten sposób dochód w momencie zaprzestania pracy zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Od 1 stycznia 1999 r. zaczął obowiązywać w Polsce **nowy system emerytalny**. Zakłada on, że przyszli emeryci będą otrzymywać emeryturę z co najmniej dwóch źródeł:

- 1) Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- 2) Otwartego Funduszu Emerytalnego.

Otwarty Fundusz Emerytalny jest osobą prawną, której celem jest gromadzenie środków pieniężnych pochodzących ze składek ubezpieczonych i inwestowanie ich na rynku finansowym. Środki te przeznaczone są na wypłatę emerytur dla członków Funduszu po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego. Do Otwartego Funduszu Emerytalnego mają obowiązek przystąpić osoby urodzone po 31 grudnia 1968 r.

Składka na ubezpieczenie emerytalne wynosi 19,52 % podstawy wymiaru składki - składka jest więc zróżnicowana w zależności od dochodu ubezpieczonego. 12,22 % podstawy wymiaru składki przekazywane jest do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. 7,3 % podstawy wymiaru przekazywane jest, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, do wybranego przez ubezpieczonego Otwartego Funduszu Emerytalnego, jeżeli ubezpieczony do takiego funduszu przystąpił (jeżeli ubezpieczony nie przystąpił do funduszu emerytalnego, to wówczas cała składka na ubezpieczenie emerytalne przekazywana jest do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych).

Składka emerytalna finansowana jest w równych częściach zarówno przez pracodawcę jak i ubezpieczonego, z tym że składka wpłacana do Otwartego Funduszu Emerytalnego pochodzi

w całości, z części opłacanej przez ubezpieczonego. Odpowiedzialny za odprowadzenie do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki jest pracodawca.

Wysokość przyszłej emerytury osoby ubezpieczonej uzależniona jest od wysokości wynagrodzenia, którego pochodną jest wysokość składki oraz od okresów ubezpieczenia.

Ustawowy wiek emerytalny w Polsce wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Decyzje o przyznaniu emerytury wydają organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie. Postępowanie o przyznanie emerytury rozpoczyna się po złożeniu wniosku przez zainteresowanego.

Ubezpieczenie rentowe

Ubezpieczenie rentowe gwarantuje świadczenia pieniężne w przypadku utraty dochodów pieniężnych związanych z wystąpieniem ryzyka inwalidztwa (niezdolność do pracy lub śmierć żywiciela rodziny). W takiej sytuacji osoby opłacające składki na ubezpieczenie rentowe otrzymują **rentę z tytułu niezdolności do pracy**, która zastępuje im utracone wynagrodzenie lub dochód, a w przypadku śmierci ubezpieczonego żywiciela rodziny, członkom jego rodziny wypłacana jest **renta rodzinna**.

Składka na ubezpieczenie rentowe wynosi 6 % podstawy wymiaru składki, przy czym 4,5% pochodzi ze środków pracodawcy, a 1,5% ze środków pracownika.

1. Renta z tytułu niezdolności do pracy

Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki:

- został uznany za osobę częściowo lub całkowicie niezdolną do pracy,
- ma udokumentowany okres składkowy i nieskładkowy,
- niezdolność do pracy powstała w okresach ściśle określonych w ustawie.

Osoba całkowicie niezdolna do pracy to taka, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Osoba częściowo niezdolna do pracy to taka, która utraciła w znacznym stopniu zdolność do wykonywania pracy zgodnej z posiadanym przez nią poziomem kwalifikacji. Niezdolność do pracy i jej stopień stwierdza lekarz-orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Renta rodzinna

Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny (dzieciom, wdowie, wdowcowi, rodzicom) po osobie, która w chwili śmierci pobierała emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz po osobie pracującej, która miała wymagane okresy do przyznania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Przy ocenie prawa do renty rodzinnej przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych objęci są, między innymi, pracownicy, osoby wykonujące umowę zlecenia oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą.

Świadczenia z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługują osobie objętej ubezpieczeniem z tego tytułu. Są to:

- **zasilek chorobowy** - dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- **świadczenie rehabilitacyjne** - wypłacane po wyczerpaniu zasiłku chorobowego, jeżeli ubezpieczony jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokują odzyskanie zdolności do pracy,
- **zasilek wyrównawczy** - dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
- **jednorazowe odszkodowanie** - dla ubezpieczonego, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty,
- **renta z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej** - przysługuje ubezpieczonemu niezależnie od okresu podlegania ubezpieczeniu (nawet wówczas, gdy wypadek wydarzył się pierwszego dnia pracy), a także osobie, której niezdolność do pracy powstała nawet po upływie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia. W razie ustąpienia niezdolności do pracy, a tym samym utraty prawa do renty, a następnie ponownego powstania niezdolności, prawo do renty przywraca się bez względu na okres, jaki upłynął od ustania prawa do renty. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego **nie przysługują**, gdy wyłączną przyczyną wypadku było udowodnione naruszenie przez ubezpieczonego przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia, spowodowane przez niego umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa. Świadczenia nie przysługują również ubezpieczonemu, który będąc w stanie nietrzeźwym lub pod

wpływem środków odurzających czy substancji psychotropowych, przyczynił się w znacznym stopniu do spowodowania wypadku,

- **renta szkoleniowa** - dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- **renta rodzinna** - dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej oraz **dodatek do renty rodzinnej** - dla sieroty zupełnej,
- **dodatek pielęgnacyjny** - dla osoby uprawnionej do renty, uznanej za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub która ukończyła 75 lat,
- **pokrycie kosztów leczenia** - z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne.

Składka na ubezpieczenie wypadkowe wynosi od 0,40% do 8,12% podstawy wymiaru składki i jest w całości pokrywana ze środków pracodawcy.

Ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa

Obowiązkowemu ubezpieczeniu w razie choroby i macierzyństwa podlegają głównie pracownicy.

Na swój wniosek, dobrowolnie, na wypadek choroby i macierzyństwa mogą również ubezpieczyć się osoby objęte obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym, które, między innymi: wykonują pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, prowadzą pozarolniczą działalność (działalność gospodarczą, twórcy, artyści, osoby wykonujące wolne zawody).

Wysokość składki na ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa wynosi 2,45 % podstawy wymiaru składki. Składka jest pokrywana ze środków pracownika.

Z tytułu ubezpieczenia chorobowego i na wypadek macierzyństwa wypłaca się następujące świadczenia:

- **zasiłek chorobowy**

Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który zachorował w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Co do zasady, **prawo do zasiłku chorobowego przysługuje po upływie tzw. okresu wyczekiwania**. Osoba, która podlega obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu, nabywa prawo do zasiłku chorobowego **po upływie 30 dni** nieprzerwanego

ubezpieczenia chorobowego. Osoba podlegająca temu ubezpieczeniu dobrowolnie, nabywa je **po upływie 180 dni** nieprzerwanego ubezpieczenia. Od pierwszego dnia ubezpieczenia chorobowego prawo do zasiłku chorobowego przysługuje, między innymi, ubezpieczonemu obowiązkowo, którzy mają wcześniejszy, co najmniej 10-letni okres obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego.

Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu w wysokości 80 % podstawy wymiaru, a za okres pobytu w szpitalu- w wysokości 70% podstawy wymiaru.

Jeżeli niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy oraz przypada w okresie ciąży, to zasiłek chorobowy wypłacany jest w wysokości 100 % podstawy wymiaru.

- **świadczenie rehabilitacyjne**

Świadczenie rehabilitacyjne jest przyznawane ubezpieczonemu, który wyczerpał prawo do pobierania zasiłku chorobowego, ale w dalszym ciągu jest niezdolny do pracy. Świadczenie to przysługuje na okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy.

- **zasiłek wyrównawczy**

Zasiłek wyrównawczy przysługuje jedynie ubezpieczonemu, którzy są pracownikami. Zasiłek ten uzyskują pracownicy, których wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek poddania się rehabilitacji zawodowej lub, ze względu na stan zdrowia, zostali przesunięci na inne stanowisko pracy.

- **zasiłek macierzyński**

Zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego:

- urodziła dziecko,
- przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do 10 roku życia i wystąpiła do sądu opiekuńczego w sprawie jego przysposobienia,
- przyjęła na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem, dziecko w wieku do 7 roku życia a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego- do 10 roku życia.

Przepisy dotyczące prawa do zasiłku macierzyńskiego w przypadku przyjęcia dziecka na wychowanie, stosuje się również do ubezpieczonego

Zasiłek macierzyński wypłacany jest przez 18 tygodni - w przypadku urodzenia pierwszego dziecka, 20 tygodni - w przypadku urodzenia każdego kolejnego dziecka lub 28 tygodni - w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie.

Wysokość zasiłku macierzyńskiego wynosi 100% podstawy wymiaru zasiłku. Podstawę wymiaru zasiłku stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone za okres 12 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku
Od zasiłku macierzyńskiego również odprowadza się składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

- **zasiłek opiekuńczy,**

Zasiłek opiekuńczy przysługuje, między innymi, w przypadku gdy zaistnieje konieczność opieki nad chorym dzieckiem w wieku do 14 lat lub innym członkiem rodziny.

Miesięczny zasiłek opiekuńczy wynosi 80% podstawy wymiaru zasiłku.

Więcej informacji:

<http://www.zus.pl> - Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Organami uprawnionymi do ustalania prawa do świadczenia, badania i oceniania przedłożonych dokumentów są wyłącznie organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie.

Informacji na temat uwzględniania okresów ubezpieczenia przebytego za granicą dla celów przyznania świadczeń emerytalno – rentowych podlegających koordynacji wspólnotowej udziela jako instytucja łącznikowa:

Biuro Rent Zagranicznych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych:

ul. Senatorska 10, 00-082 Warszawa

tel.: + 48 022 826 05 53

fax. + 48 022 827 40 09

e - mail: drz@zup.pl

VII. Bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z najpoważniejszych problemów gospodarczych i społecznych w Polsce. W ostatnich latach stopa bezrobocia sukcesywnie wzrastała: w 1998 r. wynosiła 10,6 %, zaś w 2002 r. już prawie 20%. Ten niekorzystny trend został odwrócony w 2003 r.

Największy spadek bezrobocia miał jednak miejsce od 2006 r., gdy stopa bezrobocia spadła poniżej 15 %, osiągając we wrześniu 2008 r. 8,9%. Było to efektem ożywienia gospodarczego, który zaowocował większą liczbą ofert pracy i wzrostem liczby pracujących. Cechą charakterystyczną bezrobocia w Polsce jest jego zróżnicowanie regionalne, np. w województwie małopolskim stopa bezrobocia we wrześniu 2008 r. wyniosła 5,8 %, zaś w województwie warmińsko - mazurskim - 15,4 %. Kłopoty ze znalezieniem pracy mają ludzie młodzi, kobiety i długotrwale (ponad rok) bezrobotni. Jedynie około 13% ogółu bezrobotnych ma prawo do zasiłku.

Publiczne służby zatrudnienia (sieć wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy) służą pomocą i radą osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia oraz pracodawcom w znalezieniu odpowiednich pracowników. W związku z tym służby zatrudnienia realizują szereg usług jak: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe lub pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy. Urzędy pracy prowadzą też różnorodne programy wspierające lokalny czy regionalny rynek pracy, rejestrują bezrobotnych i poszukujących pracy, wypłacają zasiłki dla bezrobotnych, organizują szkolenia w celu zwiększenia szans bezrobotnych na uzyskanie zatrudnienia. Osoby bezrobotne mogą skorzystać także z różnorodnych działań wspomagających ich aktywizację zawodową jak: prace interwencyjne, staż, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, pożyczki szkoleniowe, szkolenia czy też wsparcie działalności gospodarczej.

Z dniem 1 maja 2004 r. polskie publiczne służby zatrudnienia stały się członkiem Europejskich Służb Zatrudnienia - EURES. Z tym dniem pojawiła się nowa usługa rynku pracy - usługa EURES, obejmująca w szczególności międzynarodowe pośrednictwo pracy wraz z doradztwem z zakresu mobilności na europejskim rynku pracy.

Kadra EURES - doradcy i asystenci EURES w urzędach pracy służą pomocą obywatelom UE w znalezieniu odpowiedniej pracy.

Więcej informacji:

<http://www.eures.praca.gov.pl>

<http://psz.praca.gov.pl>

UWAGA !

Obywatele UE mogą korzystać z usług wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy na takich samych zasadach jak obywatele polscy.

Zasiłki dla bezrobotnych

Aby uzyskać zasiłek dla bezrobotnych w Polsce, muszą być spełnione następujące warunki:

- rejestracja w powiatowym urzędzie pracy, właściwym dla miejsca zameldowania (wykaz powiatowych urzędów pracy znajduje się m.in. na stronie <http://www.psz.praca.gov.pl> w zakładce „Adresy powiatowych urzędów pracy”),
- wykonywanie pracy (na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, działalności gospodarczej, itp.) łącznie przynajmniej 365 dni w okresie 18 miesięcy poprzedzających dzień rejestracji i osiągnięcie w tym okresie dochodu w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia, od którego była opłacana składka na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy,
- brak możliwości podjęcia zatrudnienia w ramach działań proponowanych przez powiatowy urząd pracy (w ramach np. prac interwencyjnych, robót publicznych, stażu, zaproponowanej oferty pracy).

Okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych zależy głównie od sytuacji na lokalnym rynku pracy:

- **6 miesięcy** - dla bezrobotnych zamieszkałych, w okresie pobierania zasiłku, na obszarze działania powiatowego urzędu pracy, jeżeli stopa bezrobocia na tym obszarze w dniu 30 czerwca roku poprzedzającego dzień nabycia prawa do zasiłku **nie przekraczała** 125 % przeciętnej stopy bezrobocia w kraju,
- **12 miesięcy** - dla bezrobotnych zamieszkałych, w okresie pobierania zasiłku, na obszarze działania powiatowego urzędu pracy, jeżeli stopa bezrobocia na tym obszarze w dniu 30 czerwca roku poprzedzającego dzień nabycia prawa do zasiłku **przekraczała** 125 % przeciętnej stopy bezrobocia w kraju lub bezrobotny jest w wieku ponad 50 lat i ma co najmniej 20-letni okres uprawniający do zasiłku,
- **18 miesięcy** - dla bezrobotnych zamieszkałych, w okresie pobierania zasiłku, na obszarze działania powiatowego urzędu pracy, jeżeli stopa bezrobocia na tym obszarze w dniu 30 czerwca roku poprzedzającego dzień nabycia prawa do zasiłku **przekraczała dwukrotnie** przeciętną stopę bezrobocia w kraju, oraz posiadających co najmniej 20-letni okres uprawniający do zasiłku, lub którzy mają na utrzymaniu co najmniej jedno dziecko w wieku do 15 lat, a małżonek bezrobotnego także jest bezrobotny i utracił prawo do zasiłku z powodu upływu okresu jego pobierania.

Wysokość zasiłku dla bezrobotnych zależy również od stażu pracy:

- podstawowy (100%) - 551,80 zł. (ok. 150 EURO),
- obniżony (80%) - 441,50 zł. (ok. 120 EURO),
- podwyższony (120%) - 662,20 zł. (ok. 180 EURO).

UWAGA!

Do okresu wymaganego do nabycia prawa do zasiłku w Polsce zalicza się także okresy zatrudnienia w innych państwach UE.

Więcej informacji:

<http://www.mpips.gov.pl> - Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Możliwość transferu do Polski zasiłku dla bezrobotnych uzyskanego w innym kraju UE

Obywatel UE, który chciałby poszukiwać pracy w Polsce i pobierać zasiłek dla bezrobotnych, do którego ma prawo w innym kraju UE, powinien:

- pozostawać w dyspozycji służb zatrudnienia przez okres min. 4 tygodni przed wyjazdem w kraju, w którym ma prawo do zasiłku,
- przed wyjazdem z kraju zaopatrzyć się w formularz E-303 dotyczący zachowania prawa do zasiłku dla bezrobotnych,
- po przyjeździe do Polski zarejestrować się jako osoba poszukująca pracy w powiatowym urzędzie pracy właściwym ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce – w ciągu siedmiu dni od daty wyjazdu z kraju,
- udać się do wojewódzkiego urzędu pracy właściwego ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce w celu złożenia tam formularza E-303 (wojewódzki urząd pracy przekazuje następnie do powiatowego urzędu pracy decyzję stwierdzającą zachowanie prawa do zasiłku dla bezrobotnych nabytego w państwie UE),
- pozostawać w dyspozycji polskiego urzędu pracy.

Obywatel UE pobiera zasiłek dla bezrobotnych w wysokości takiej, jaka przysługuje mu w kraju, w którym go uzyskał – w przeliczeniu na polską walutę. Świadczenie to może pobierać przez okres, na jaki mu przysługuje, jednak nie dłużej niż przez trzy miesiące od wyjazdu z kraju. Jeżeli cudzoziemiec nie znalazł w tym czasie pracy i nadal przysługuje mu prawo do zasiłku, aby go nie stracić, powinien wrócić do swego kraju przed upływem tego okresu.

VIII. Opieka zdrowotna

Prawo do świadczeń zdrowotnych

Obywatel UE może skorzystać z bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej w Polsce, jeżeli:

- **podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu innego państwa UE podczas czasowego pobytu w Polsce** (np. w celach turystycznych, w celu odbywania studiów albo podczas poszukiwania pracy w Polsce, jeżeli pobiera zasiłek dla bezrobotnych uzyskany w innym kraju UE). Obywatel UE może wówczas leczyć się w Polsce na koszt instytucji ubezpieczenia zdrowotnego kraju, w którym takie ubezpieczenie posiada (dla różnych kategorii uprawnionych osób przysługuje różny zakres świadczeń). Przed wyjazdem do Polski należy jednak zaopatrzyć się w Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego;
- **podlega polskiemu ubezpieczeniu zdrowotnemu** (obowiązkowo lub dobrowolnie).

Obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym objęte są osoby:

- pracujące na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia,
- zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne,
- prowadzące działalność gospodarczą.

Obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne nie obejmuje osób, które pracują w oparciu o umowę o dzieło.

Jeżeli w rodzinie ubezpieczona jest jedna osoba, to ubezpieczenie obejmuje również: małżonka, dzieci (do ukończenia przez nie 18 lat lub – jeżeli się uczą - 26 lat) oraz rodziców (o ile mieszkają razem z osobą ubezpieczoną).

Cudzoziemcy, którzy nie są objęci ubezpieczeniem obowiązkowym, mogą dobrowolnie opłacać składki w wojewódzkim oddziale Narodowego Funduszu Zdrowia.

Prawo do bezpłatnej opieki medycznej przysługuje tylko wtedy, gdy korzysta się z usług placówek opieki zdrowotnej, które podpisały umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Uzyskanie świadczeń zdrowotnych

Pierwsza wizyta w ośrodku zdrowia wiąże się z rejestracją oraz wyborem **lekarza pierwszego kontaktu**, zwanego inaczej lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej.

W celu dokonania rejestracji potrzebne są następujące dokumenty:

- dokument potwierdzający fakt opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne (dokumentem tym może być, na przykład, zaświadczenie od pracodawcy albo dokument z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, tzw. pasek wynagrodzenia, na którym są wyszczególnione składki),

- numer PESEL.

Numer PESEL (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności) jest 11-cyfrowym symbolem identyfikującym określoną osobę fizyczną. Numer zbudowany jest z następujących elementów: daty urodzenia, liczby porządkowej, numeru identyfikującego płeć i cyfry kontrolnej. Wniosek o nadanie numeru PESEL składa się w urzędzie gminy lub miasta.

Lekarz pierwszego kontaktu prowadzi podstawowe leczenie i – w razie potrzeby – wydaje skierowania do lekarzy innych specjalności (wizyty bezpłatne w ramach ubezpieczenia zdrowotnego). Skierowanie nie jest wymagane do następujących specjalistów: ginekologa i położnika, dentysty (w ramach leczenia dentystycznego tylko nieliczne usługi i świadczenia dentystyczne są opłacane z Narodowego Funduszu Zdrowia), dermatologa, wenerologa, onkologa, okulisty i psychiatry, a także w razie wypadku, urazu, zatrucia i stanu zagrożenia życia.

Skierowanie niezbędne jest w przypadku konieczności skorzystania z usług szpitalnych (nie jest ono konieczne w razie wypadku, urazu, zatrucia i stanu zagrożenia życia). Zabiegi, badania i leki podczas pobytu w szpitalu zapewnione są bezpłatnie.

Leki wydawane są w aptekach, z reguły na podstawie recepty przepisanej przez lekarza:

- po wniesieniu opłaty ryczałtowej - w wypadku leków podstawowych - 3,20 zł i recepturowych - 5 zł;
- za odpłatnością w wysokości 30% lub 50% ceny leku (w wypadku leków uzupełniających);
- za pełną odpłatnością - w wypadku leków spoza wykazu leków refundowanych.

Więcej informacji:

<http://www.nfz.gov.pl/ue> - Narodowy Fundusz Zdrowia

IX. Życie w Polsce

Dochody i koszty utrzymania

Określone ustawowo minimalne wynagrodzenie dla pełnoetatowego pracownika w Polsce wynosi obecnie **1.276 zł. brutto** (ok. 308 EURO) - stan na styczeń 2009 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we wrześniu 2007 r., w sektorze przedsiębiorstw, wyniosło 3171,51 zł. (ok. 868 EURO).

Koszty utrzymania w Polsce są zróżnicowane, najwyższe są w Warszawie oraz innych dużych miastach. Przykładowe ceny podstawowych artykułów w Warszawie: chleb – 2,5 zł. (0,68 EURO), mleko (1 l) – 2,5 zł. (ok. 0,68 EURO), jogurt – 1,8 zł. (ok. 0,5 EURO), woda mineralna – 2,2 zł. (ok. 0,60 EURO), masło – 4 zł. (ok. 1,09 EURO), szynka (1 kg) – 24 zł.

(ok. 8,57 EURO), ser żółty (1 kg) – 16 zł. (ok. 4,38 EURO), jabłka (1 kg) – 2 zł. (ok. 0,54 EURO), włoszczyzna - 2,5 zł. (ok. 0,68 EURO), jaja (4 szt.) - 2 zł. (ok. 0,54 EURO), dżem - 3 zł. (ok. 0,82 EURO), pomidory (1 kg) - 5 zł. (ok. 1,370 EURO), piwo (0,5 l) – 3-10 zł. (ok. 0.82 - 2.74 EURO) - bilet do kina – 12-26 zł. (ok. 3,28 - 7,12 EURO), bilet do teatru – 20-100 zł. (ok. 5,74 - 27,38 EURO).

Sklepy

Godziny otwarcia sklepów ustalane są przez ich właścicieli, lecz najczęściej kształtują się następująco:

- sklepy spożywcze – od 6:00 (7:00) rano do 18:00 (19:00) wieczorem, niektóre dłużej (część sklepów czynna jest również w niedzielę),
- sklepy inne niż spożywcze – zazwyczaj otwierane są od 11:00,
- supermarkety (zlokalizowane najczęściej na obrzeżach dużych miast) – zazwyczaj od 9:00 rano do co najmniej 22:00 wieczorem, czynne 7 dni w tygodniu.

W Polsce najczęściej płaci się gotówką, ale w większości sklepów można płacić również kartami płatniczymi.

Transport

Transport publiczny w Polsce:

- **autobusy**: miejskie i podmiejskie (PKS) - jeżdżą w całym kraju,
- **tramwaje** – jeżdżą w większych miastach,
- **metro** – w Warszawie.

Autobusy, tramwaje i metro kursują od bardzo wczesnych godzin rannych do około 23:00 wieczorem. W dużych miastach jeżdżą autobusy nocne.

Bilety można kupić w kioskach („Ruch”), niektórych sklepach oraz na stacjach metra. W niektórych miastach dostępne są automaty z biletami. Jeden typ biletów używany jest w autobusach (miejskich), tramwajach i w metrze, z tym że w każdym mieście są one inne. Oznacza to, że np.: w Warszawie nie można posługiwać się biletami zakupionymi w Krakowie. Bilety mogą być: jednorazowe, całodobowe, trzydniowe, tygodniowe i miesięczne. W zależności od miasta używane są dwa typy biletów: pojedyncze i czasowe. Bilet pojedynczy ważny jest tylko na jedną podróż – niezależnie od jej długości. W tym wypadku, przesiadając się z jednego autobusu do innego, należy skasować nowy bilet – chyba że jest to bilet całodobowy, tygodniowy lub miesięczny (tego typu bilety stosowane są np.: w Warszawie). Bilet czasowy ważny jest przez pewien okres czasu (np. 10 lub 30 minut),

podczas którego można zmieniać środek transportu publicznego (tego typu bilety stosowane są np.: w Łodzi). Bilety do autobusów podmiejskich (PKS) kupuje się u kierowcy lub w kasach biletowych na dworcach autobusowych. W strefach podmiejskich i w niektórych miastach kursują także prywatne autobusy oraz tzw. busy, w których opłatę za przejazd uiszcza się u kierowcy.

W Polsce wyróżniamy cztery rodzaje pociągów. Najszybsze i najbardziej komfortowe to Express i Intercity – zatrzymują się tylko w większych miastach i zazwyczaj mają tylko 2 do 3 przystanków przed stacją końcową. Pociągi pospieszne zatrzymują się na większej liczbie stacji, ale również tylko w większych miastach i są tańsze. Pociągi osobowe zatrzymują się na wszystkich stacjach i są najtańsze. Bilety kolejowe można kupić w kasach biletowych na stacjach kolejowych albo w biurach podróży.

Międzynarodowe **lotniska** w Polsce to: Warszawa - Okęcie, Gdańsk - Rębiechowo, Kraków - Balice, Poznań - Ławica, Wrocław - Strachowice, Katowice - Pyrzowice. Krajowe loty oferowane przez Polskie Linie Lotnicze LOT obejmują wszystkie wymienione wyżej miasta oraz Bydgoszcz, Szczecin – Goleniów, Zieloną Górę – Babimost, Łódź – Lublinek oraz Rzeszów - Jasionka. Bilety lotnicze można kupić w biurach podróży oraz w kasach biletowych na lotniskach.

Więcej informacji:

<http://www.pkp.pl> – Polskie Koleje Państwowe

<http://www.lot.pl> – Polskie Linie Lotnicze LOT

Kultura i rozrywka

Muzea, kina, teatry i filharmonie funkcjonują głównie w większych miastach, w których skupia się życie kulturalne w Polsce. Informacje na temat życia kulturalnego i rozrywki w Polsce dostępne są w gazetach codziennych (największe dzienniki w wydaniach piątkowych zamieszczają informatory kulturalne na cały przyszły tydzień) oraz w internecie.

Muzea – posiadają ciekawe zbiory zarówno sztuki współczesnej, jak i dawnej – czynne są najczęściej od wtorku do niedzieli do około godziny 16:00. Opłaty za wstęp są niewielkie, a w wybrane dni w niektórych muzeach wstęp jest wolny.

Teatry – działają we wszystkich większych miastach. Zamknięte są w okresie letnim (przerwa wakacyjna). Najbardziej znane teatry: Teatr Współczesny, Teatr Powszechny i Teatr Narodowy w Warszawie oraz Teatr Stary i Teatr im. Słowackiego w Krakowie. Najbardziej

znane teatry muzyczne: Teatr Muzyczny w Gdańsku, operetki w Krakowie i Gliwicach oraz Teatr Muzyczny „Roma” w Warszawie. Na operę lub balet warto wybrać się do Teatru Wielkiego w Warszawie albo do Warszawskiej Opery Kameralnej.

Filharmonie działają w wielkich miastach. Największą renomą cieszy się Filharmonia Narodowa w Warszawie. Koncerty na wolnym powietrzu odbywają się m.in. w warszawskim parku „Łazienki” oraz w Żelazowej Woli – miejscu urodzenia słynnego kompozytora Fryderyka Chopina.

Kina – jest ich w Polsce wiele, zarówno dużych jak i mniejszych. W dużych kinach wyświetlane są aktualne hity filmowe i jest większy wybór filmów niż w kinach małych. Zagraniczne filmy prezentowane w polskich kinach zazwyczaj nie są dubbingowane.

Atrakcje turystyczne - Polska to kraj atrakcyjny turystycznie. Na Liście Światowego Dziedzictwa Ludzkości UNESCO znajdują się takie miejsca w Polsce jak: zabytkowe centrum Krakowa i Warszawy, zabytkowa kopalnia soli w Wieliczce, stare miasto w Zamościu, Puszcza Białowieska, średniowieczne miasto Toruń, zamek krzyżacki w Malborku, Kalwaria Zebrzydowska drewniane kościoły południowej Małopolski.

Więcej informacji:

<http://www.poland.gov.pl>

<http://www.poland.pl>

X. Życie prywatne

Urodzenie dziecka

Urodzenie się dziecka powinno być zgłoszone w urzędzie stanu cywilnego urzędu gminy. Urodzenie dziecka może zgłosić jego ojciec lub matka, lekarz, położna lub inna osoba obecna przy porodzie. Jeśli rodzice dziecka pozostają w związku małżeńskim to załącza się również odpis skrócony aktu małżeństwa. W przypadku gdy dziecko urodziło się w Zakładzie Opieki Zdrowotnej (ZOZ) to obowiązek o zgłoszeniu porodu spoczywa na tym zakładzie.

Kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza akt urodzenia dziecka, którego 3 egzemplarze wydawane są bezpłatnie.

Zawarcie związku małżeńskiego

Małżeństwo w Polsce zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek

małżeński. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński, podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego uznanego przez prawo związku wyznaniowego, w obecności duchownego, oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu (kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza następnie akt małżeństwa).

Związek małżeński może być zawarty przez kobietę i mężczyznę, którzy spełniają łącznie następujące warunki:

- ukończyli 18 lat;
- nie są ubezwłasnowolnieni całkowicie,
- nie są dotknięci chorobą psychiczną lub niedorozwojem;
- nie pozostają w innym związku małżeńskim; nie istnieją pomiędzy nimi więzi rodzinne (pokrewieństwo);

Osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo powinny przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumenty niezbędne do zawarcia małżeństwa. Jeżeli otrzymanie któregośkolwiek z tych dokumentów napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, sąd może zwolnić tę osobę od obowiązku jego złożenia lub przedstawienia.

Obywatel UE zamierzający zawrzeć małżeństwo jest obowiązany złożyć kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokument stwierdzający, że może to zrobić zgodnie z prawem kraju swojego obywatelstwa. Jeżeli otrzymanie tego dokumentu napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, sąd w postępowaniu nieprocesowym na wniosek obywatela UE, może go zwolnić od złożenia tego dokumentu. W czasie tego postępowania, sąd na podstawie właściwego prawa ustala, czy osoba ta może zawrzeć małżeństwo.

Dowodem ustania małżeństwa jest odpis skrócony aktu zgonu lub odpis prawomocnego orzeczenia sądu o stwierdzeniu zgonu lub uznaniu za zmarłego poprzedniego małżonka, odpis skrócony aktu małżeństwa z adnotacją o jego rozwiązaniu przez rozwód albo odpis prawomocnego orzeczenia sądu o rozwodzie.

Dowodem unieważnienia małżeństwa jest odpis skrócony aktu małżeństwa z adnotacją o unieważnieniu małżeństwa albo odpis prawomocnego orzeczenia sądu o unieważnieniu małżeństwa. Dowodem nieistnienia małżeństwa jest odpis prawomocnego orzeczenia sądu ustalającego nieistnienie małżeństwa.

Nazwisko (nazwiska), które będą nosili małżonkowie oraz nazwisko, które będą nosiły dzieci pochodzące z małżeństwa, wpisuje się do aktu małżeństwa na podstawie pisemnych oświadczeń małżonków.

Śmierć

Zgon należy zgłosić w urzędzie stanu cywilnego najpóźniej w ciągu 3 dni od dnia śmierci. Zobowiązanymi do zgłoszenia zgonu są w kolejności: małżonek lub dzieci zmarłego, najbliżsi krewni lub powinowaci, osoby zamieszkałe w lokalu, w którym nastąpił zgon, osoby które były obecne przy zgonie lub naocznie się o nim przekonały, administrator domu, w którym nastąpił zgon. Jeżeli zgon nastąpił w szpitalu lub innym zakładzie, do zgłoszenia zgonu jest obowiązany szpital lub zakład.

Szkolnictwo

W Polsce wszystkie dzieci objęte są obowiązkiem szkolnym. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat oraz trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

Na system oświaty w Polsce składają się:

- **przedszkole** – dla dzieci w wieku 3-6 lat; dzieci w wieku 6 lat mają obowiązek odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub w oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, natomiast edukacja przedszkolna w wieku 3 - 5 lat jest nieobowiązkowa,
- sześcioletnia **szkoła podstawowa** – dla dzieci w wieku 7-13 lat; kryterium przyjęcia do szkoły podstawowej jest wiek. Na zakończenie nauki w szkole podstawowej dzieci zdają obowiązkowy sprawdzian,
- trzyletnie **gimnazjum** – dla dzieci w wieku 13-16 lat; kryterium przyjęcia do gimnazjum jest świadectwo ukończenia szkoły podstawowej. Na zakończenie nauki w gimnazjum uczniowie zdają obowiązkowy egzamin gimnazjalny obejmujący wiadomości i umiejętności z zakresu przedmiotów humanistycznych i z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych,
- **szkoły ponadgimnazjalne** – trzyletnie liceum profilowane, czteroletnie technikum, 2 lub 3 - letnia szkoła zawodowa oraz dwuletnie liceum uzupełniające lub trzyletnie technikum uzupełniające (dwa ostatnie typy szkół przeznaczone są dla absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej). Po ukończeniu szkół ponadgimnazjalnych (za wyjątkiem szkoły zawodowej) można przystąpić do egzaminu dojrzałości, czyli tzw. matury. Świadectwo dojrzałości jest podstawą do ubiegania się o przyjęcia do szkoły wyższej,
- **szkoły policealne** – do tych szkół mogą uczęszczać osoby, które ukończyły liceum lub liceum profilowane,

- **kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych** – kształcą przyszłych nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, a w wypadku nauczycieli języków obcych również nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Podstawą przyjęcia do tych kolegiów jest świadectwo dojrzałości. Absolwenci uzyskują dyplom ukończenia kolegium lub dyplom ukończenia wyższych studiów zawodowych. Uzyskanie dyplomu ukończenia wyższych studiów zawodowych umożliwia odbycie uzupełniających studiów magisterskich.

Rok szkolny w szkole podstawowej, gimnazjum, szkołach ponadgimnazjalnych i policealnych trwa od września do czerwca. Podzielony on jest na dwa semestry.

Na system szkolnictwa wyższego w Polsce składają się:

- **wyższe studia zawodowe** – trwają 3-3,5 roku, a na kierunkach technicznych, rolniczych lub ekonomicznych 3,5-4 lata,
- **uzupełniające studia magisterskie** – trwają 2-2,5 roku,
- **jednolite studia magisterskie** – trwają 5-6 lat.

O przyjęcie do szkoły wyższej mogą ubiegać się osoby, które uzyskały świadectwo dojrzałości. Zasady przyjęć na I rok studiów są określane autonomicznie przez szkoły wyższe, które mogą np. zorganizować egzaminy wstępne albo konkurs ocen na świadectwie dojrzałości.

Studia mogą być prowadzone jako dzienne, wieczorowe, zaoczne lub eksternistyczne. Rok akademicki trwa od października do czerwca. Podzielony jest na dwa semestry.

Tytuły nadawane absolwentom szkół wyższych:

- **licencjat** – po ukończeniu wyższych studiów zawodowych,
- **inżynier** – po ukończeniu wyższych studiów zawodowych na kierunkach technicznych, rolniczych lub ekonomicznych,
- **magister** oraz tytuły równoważne: magister sztuki, magister inżynier, magister inżynier architekt, lekarz, lekarz dentysta lub lekarz weterynarii - po ukończeniu 5-6-letnich jednolitych studiów magisterskich. Tytuł zawodowy magister można uzyskać także po ukończeniu 2-2,5-letnich uzupełniających studiów magisterskich, które mogą podjąć osoby legitymujące się dyplomem ukończenia wyższych studiów zawodowych.

Więcej informacji:

<http://www.buwiwm.edu.pl> - Biuro Uznanalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej

<http://www.mnisw.gov.p> – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

<http://www.men.gov.pl> - Ministerstwo Edukacji Narodowej

<http://www.mazowieckie.pl/kuratorium> - Kuratorium Oświaty (województwo mazowieckie)

Nauka języka polskiego

Kursy języka polskiego organizowane są przez uniwersytety oraz prywatne szkoły językowe. Mogą to być kursy wakacyjne, kursy semestralne, kursy całoroczne, warsztaty polonistyczne albo podyplomowe studia nauczania kultury polskiej i języka polskiego jako języka obcego.

Kursy te są płatne. Wybrane uniwersytety prowadzące takie kursy:

- 1) Polonicom Uniwersytetu Warszawskiego - <http://www.uw.edu.pl>,
- 2) Uniwersytet Jagielloński – <http://www.uj.edu.pl>
- 3) Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego – <http://www.uni.lodz.pl>,
- 4) Szkoła Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – <http://www.us.edu.pl>,
- 5) Szkoła Języka i Kultury Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – <http://www.kul.edu.pl>,
- 6) Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – <http://www.umcs.lublin.pl>.